



Edytorial: *Rodzina w XIX i XX wieku*

W zmieniającym się i ulegającym szybkim przeobrażeniom, m.in. materialnym, gospodarczym, ekonomicznym, kulturowym, politycznym, społeczeństwie XIX w. istotne znaczenie wydawała się mieć jedynie rodzina jako, na swój sposób, niezmienna i trwała grupa społeczna. Stanowić ona miała gwarancję dla zachowania istniejącego od wielu dziesiątków lat *status quo* pomiędzy jej członkami – rodzicami i dziećmi czy mężem i żoną. Postępująca industrializacja i urbanizacja stały się jednak istotnymi czynnikami wpływającymi na przemiany zachodzące w dziewiętnastowiecznym społeczeństwie, a tym samym również w obrębie najmniejszej grupy społecznej – rodzinie. Stopniowo ulegała zmianie jej struktura, z wielopokoleniowej na nuklearną, funkcje i zadania. Dostrzegalne było nowe spojrzenie na rolę i zadania kobiet w rodzinie – włączenie ich do współodpowiedzialności za losy rodziny. W rodzinach zauważalny stał się wzrost zainteresowania dziećmi i ich rozwojem, a także poszanowanie ich indywidualności. Rodzina nadal pozostawała naturalnym środowiskiem wychowawczym, bowiem najistotniejszym celem wciąż było wychowanie kolejnych pokoleń, nawet w zmieniających się dynamicznie dziewiętnastowiecznym społeczeństwie.

Przemiany zachodzące w XIX w., szczególnie w jego drugiej połowie, oddziaływały niestety również negatywnie na rodzinę, a szczególnie na jej codzienne funkcjonowanie. Kiepsko opłacana praca, konieczność jej nieustannego poszukiwania, doprowadzały m.in. do rozpadu rodziny, alkoholizmu, przenoszenia obowiązków domowych na dzieci, co z kolei wpływało niekorzystnie na sytuację samych dzieci (nadmiar obowiązków, głód, choroby, brak dostępu do edukacji). W takiej sytuacji koniecznością stawała się pomoc niesiona rodzinie z różnych środowisk – stowarzyszeń i towarzystw dobroczynnych, a także środowisk pedagogicznych.

Zmiany zachodzące w przyjętym modelu rodziny, szczególnie w drugiej połowie XIX w., a kontynuowane na początku XX w., były okresem przejściowym pomiędzy epokami poprzednimi a drugą połową wieku XX. To właśnie w tym ostatnim wspomnianym okresie stopniowo ugruntował się model rodziny partnerskiej m.in. pod wpływem intensywnego rozwoju nauki oraz techniki. W dużej mierze dynamiczny rozwój tych dziedzin życia wpłynął na dokonujące się zmiany zarówno w przyjętym stylu życia, jak również w relacjach międzyludzkich. Niewątpliwie wpływ na przeobrażenia modelu i funkcjonowania rodzin w XX w. miały też transformacje ustrojowe, zmiany społeczno-gospodarcze (rynek pracy, gospodarka rynkowa).

Procesy przekształcania modelu rodziny w XIX i XX w. spowodowały zmiany w zakresie struktur rodzin – z dużych na małe, wielopokoleniowych na dwupokoleniowe. Przemiany te dostrzegalne są także w zakresie sprawowanych funkcji, coraz częściej odchodzi się od rodziny wielofunkcyjnej na rzecz rodzin o zdecydowanie ograniczonej liczbie sprawowanych funkcji.

Pomimo wielu zmian i przekształceń, jakim podlegała rodzina w ciągu tych dwóch wieków, niezmienny pozostaje fakt, że była, jest i będzie ona „ważną przestrzenią życia osobistego i wspólnotowego” (Błasiak, 2019, s. 9) dla człowieka, tego z przeszłości, teraźniejszości i mejmy nadzieję, że również dla tego w przyszłości.

BIBLIOGRAFIA

Błasiak, A. (2019). *Między (nie)obecnością a zaangażowaniem. Rodzicielstwo rekonstruowane w ponowoczesności*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum.

Beata Topij-Stempińska
redaktor tematyczny